

I Het Nederlandse pensioenstelsel

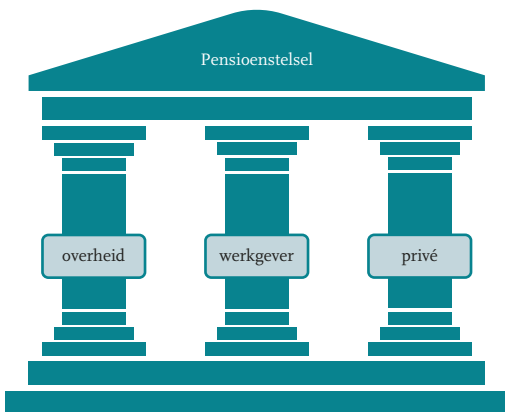
1 Plaatsbepaling pensioenrecht

- Het pensioen kan zijn gebaseerd op de wet (wettelijk pensioen, aanvullend pensioen met wettelijke basis) of op een overeenkomst (aanvullend pensioen, individuele pensioenvoorzieningen). Verbintenissen uit het aanvullend pensioen worden beheerst door het vermogensrecht en het verbintenissenrecht (Boek 3 en 6 Burgerlijk Wetboek (BW)).
- Aanvullend pensioen is een arbeidsvoorwaarde. Daarop is het arbeidsovereenkomstenrecht (titel 7.10 BW) van toepassing.
- Specifieke wetgeving voor aanvullend pensioen zoals de Pensioenwet (PW), de Wet verplichte deelneming bedrijfstakpensioenfondsen, de Wet verevening pensioenrechten bij scheiding (WVPS) en op de wetten gebaseerde regelgeving bepalen mede het juridisch kader.
- Het verzekeringsrecht (titel 7.17 BW) is relevant voor onder meer lijfrenten (titel 7.18 BW).

2 De drie pijlers van het Nederlandse pensioenstelsel

- Het Nederlandse pensioenstelsel bestaat uit drie pensioenpijlers (zie figuur 1):
 1. het wettelijk pensioen;
 2. het aanvullend pensioen;
 3. de individuele pensioenvoorziening.

Figuur 1 De drie pensioenpijlers van het Nederlandse pensioenstelsel

Aan deze drie pensioenpijlers ligt een verantwoordelijkheidsverdeling ten grondslag: overheidspensioen, werkgeverspensioen en individueel pensioen (tabel 1):

Tabel 1 Verantwoordelijkheidsverdeling van de drie pensioenpijlers

Pensioenpijlers	Verantwoordelijkheid
1. Wettelijk pensioen	Overheid
2. Aanvullend pensioen	Sociale partners
3. Individueel pensioen	Individueel

Kees heeft altijd in Nederland gewoond. Hij heeft 18 jaar bij Filips gewerkt en een lijfrente gekocht bij een verzekeringsmaatschappij.

Zijn inkomen na pensionering op de AOW-gerechtigde leeftijd bestaat uit AOW, aanvullend pensioen en de lijfrente.

Wettelijk pensioen

- De overheid is verantwoordelijk voor het wettelijk pensioen. Het wettelijk pensioen is een waarborg tegen de risico's van ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden. Personen ontleen aanspraken op wettelijk pensioen aan de wet.
- De Algemene Ouderdomswet (AOW) is het wettelijk *ouderdomspensioen*. De AOW is een volksverzekering en geen werknemersverzekering. Alle Nederlandse ingezetenen bouwen in beginsel AOW op. De AOW is omslaggefinancierd. De premiebetalers van nu betalen de huidige AOW-uitkeringen. Het premiepercentage is gemaximeerd op 18,25% (art. 11 Wet financiering sociale zekerheid (Wfsv)). Doordat de premie is gemaximeerd, wordt een deel betaald uit de algemene middelen (gefiscaliseerd).
- Het wettelijk arbeidsongeschiktheidspensioen is de Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA).
- Het wettelijk nabestaandenpensioen is geregeld in de Algemene nabestaandenwet (Anw).

Aanvullend pensioen

- In dit boek staat het aanvullend pensioen centraal. Het aanvullend pensioen is zoals het klinkt: een aanvulling op het wettelijk pensioen.
- Het aanvullend pensioen is gerelateerd aan de arbeid. De arbeidsovereenkomst is het entreebiljet voor de pensioenovereenkomst en het aanvullend pensioen. In bepaalde gevallen kunnen personen met een andere arbeidsvorm zoals zelfstan-

digen of overheidswerknemers een aanvullend pensioen hebben.

- De afspraken over aanvullend pensioen worden in beginsel gemaakt door (ex-)werknemer en werkgever. Sociale partners (werkgevers- en werknemers(verenigingen)) zijn verantwoordelijk voor de inhoud van het aanvullend pensioen.
- De Pensioenwet beoogt te waarborgen dat de gemaakte pensioenafspraken worden nagekomen.

Individuele pensioenvoorziening

- De derde pijler is de individuele pensioenvoorziening. De individuele pensioenvoorziening wordt gekenmerkt door de individuele keuze van personen voor pensioensparen.
- Voorbeelden van individuele pensioenvoorzieningen zijn lijfrenten en bankspaarproducten.

3 Pensioenrecht: publiek en privaat

- Het pensioenrecht is onder te verdelen in publiekrechtelijk en privaatrechtelijk pensioenrecht (zie tabel 2).

Tabel 2 Overzicht publiek en privaat pensioenrecht

Privaatrechtelijk	Publiekrechtelijk
Pensioenwetgeving Arbeidsrecht (titel 7.10 BW, gelijke behandeling)	Socialezekerheidswetgeving Wettelijk pensioen (AOW, WIA, Anw)
Verzekeringsrecht (titel 7.17 BW)	Pensioenwetgeving (FTK, toezicht)
Rechtspersonenrecht (Boek 2 BW)	Fiscale pensioenwetgeving (Wet LB 1964, UBLB)

Privaatrechtelijk	Publiekrechtelijk
Overeenkomsten- en verbintenissenrecht (Boek 3 en 6 BW)	Bestuursrecht (art. 13 Wet Bpf 2000, VBB, Pensioen- wet, AOW, WIA, Anw)

Privaatrechtelijk pensioenrecht

- Hieronder bespreek ik de voornaamste privaatrechtelijke onderdelen. Het pensioenrecht heeft naast specifieke pensioenwetgeving een nauwe band met het arbeidsrecht (titel 7.10 BW). Het aanvullend pensioen is immers een arbeidsvoorwaarde. Bepalingen uit het arbeidsrecht zijn daarom vaak relevant voor het pensioen. Voorbeelden zijn regels over fusie en overname (art. 7:662 e.v. BW), gelijkebehandelingswetgeving, de Wet op de cao (WCAO) en de Wet op de Ondernemingsraden (WOR).
- Het Burgerlijk Wetboek is van toepassing indien er geen specifieke pensioenregelgeving is. Vraagstukken over verjaring, derdenbeding, dwaling, en redelijkheid en billijkheid zijn van toepassing op pensioenverhoudingen, tenzij specifieke bepalingen gelden (zoals verjaring ex art. 59 PW). Bepalingen uit het rechtspersonenrecht (Boek 2 BW) zijn van toepassing op (besluitvorming van) pensioenuitvoerders. Pensioenfondsen zijn vrijwel altijd stichtingen, waarop Boek 2 BW van toepassing is.
- Een pensioenovereenkomst beschermt tegen risico's van ouderdom, overlijden en arbeidsongeschiktheid. Dat duidt op verzekering van risico's. Art. 5 PW bevat een conflictregel over de toepasselijkheid van verzekeringsrecht en pensioenrecht. Uitgangspunt is dat de Pensioenwet voorrang heeft. Daaruit moet worden gedestilleerd welke verzekeringsregels wel en niet gelden.